

“Das Risiko”: riziko ali tveganje

Povzetek: Avtor se zavzema, da se pojem “das Risiko” (ang. “risk”), ki je v družboslovno misel vstopil z Beckovo knjigo “Risikogesellschaft” (1986) sloveni s terminom riziko, ki ga slovenski jezik pozna od preloma stoletja in ki ga dopušča tudi Slovar slovenskega knjižnega jezika (1994) in ne s terminom tveganje, čeprav se je ta že bolj ali manj močno uveljavil v slovenski družboslovni misli. Osnovni argument, ki ga avtor navaja za svoj predlog, pa ne išče le v jezikovni normi, pač pa zanj najde etimološke in teoretske razloge, opirajoč se na Luhmannovo analizo pojma rizika.

Ulrich Beck je s knjigo *Risikogesellschaft* (1986) vpeljal nov paradigmatški pogled na družbene probleme sedanjosti. Antony Giddens pa se je prav tako kot Beck ukvarjal z raziskovanjem osnovne dinamike družbe. Oba sta prišla do ugotovitve, da so bili v moderni družbeni razredi tisti, ki so povzročali družbeno dinamiko, sedaj pa na njihovo mesto stopa riziko. Še posebno Beckova koncepcija rizične družbe je doživela velik odmev tako v Nemčiji kot drugod po svetu. Po Černobilu pa so razmišljanja o rizičnih dobivala vse pomembnejše mesto v družboslovni misli in v sociologiji se je celo razvila posebna veja, “Sociologie des Risikos,” kot jo je poimenoval Luhmann.

Z mednarodnim uveljavljanjem Beckovega koncepta rizične družbe se nenemške znanstvene skupnosti srečujejo s problemom prevajanja njegovih temeljnih kategorij, še posebno s prevajanjem

pojma rizika kot ključne kategorije njegove koncepcije. Pri slovenjenju pa imamo prav tako težave tudi z angleško terminologijo Antonyja Giddensa.

Prevajalec Beckove knjige Mark Ritter je v angleškem prevodu ohranil besedo riziko: Beckovo temeljno kategorijo in tudi naslov "Risikogesellschaft" je prevedel z "Risk Society" (1992), čeprav je imel na razpolago več možnosti (glej več v okviru 1). Po načelu analogije bi se lahko tudi pri slovenjenju zatekli k tej rešitvi, še posebno zato, ker termin riziko slovenski pravopis navaja in dopušča. Toda v dosedanji družboslovni praksi se zdi, da se je bolj uveljavila sopomenka tveganje, morda prav zaradi vsesplošne težnje po slovenjenju tujk (tudi v družboslovnih tekstih) in sicer brez tehtnega terminološkega premisleka. Oba načina nereflektiranega jezikovnega ravnanja – sklicevanje na analogijo ali izbira sinonimkov, ki zvenijo bolj slovensko – pa za resno teoretsko (in prevajalsko) delo nista sprejemljiva, treba je vendarle nekaj več napora vložiti v premislek o obstoječem pomenskem polju tako termina tveganje kot riziko, kakor se je pač v slovenskem jeziku izoblikovalo v dosedanji rabi skozi čas. S takim pristopom je mogoče razviti ustrežnejšo argumentacijo, na osnovi katere je mogoče sprejeti s teoretskega vidika kompetentnejšo odločitev za uporabo tega ali onega termina.

Tveganje

V slovenskem jeziku najdemo termin tveganje v različnih kontekstih. Za ponazoritev njegove praktične rabe navajam nekaj primerov, ki jih je mogoče najti v gradivu za Slovar slovenskega knjižnega jezika na Inštitutu Frana Ramovša na ZRC SAZU. V ta namen sem arbitrarno oblikoval nekaj kontekstualnih skupin:

1. svet življenja posameznika

v strahu se je odločil za tveganje; pri tveganju mu gre predvsem za čast in ponos; takega tveganja se nihče ne loti; čudna strast do tveganja, uničevanja in razkroja; privolil je v tveganje; ustvarjalno tveganje; potovanje polno tveganj in očitnih nevarnosti; neustrašno tveganje; odločitev za smrtno tveganje osvobodilnega boja; golo tveganje, v katerem ni nič zanesljivega; nič določenega in trdnega; poželenje po tveganju; tveganje je predrznost; postavljanje na kocko; tveganje brez vsakršnega upanja na kakršno koli prednost; za sleherno dejanje je potrebno tveganje; ne preostane nič razen tveganja; nobenega tveganja nočem priznati; seks brez tveganja je preveč zmehaniziran (ne uporabljajo kondomov); iskanje daje življenju smisel tveganja; zmožnost tveganja; junaško tveganje; objestno tveganje; usodne odločitve in

skrajno tveganje; pripravljen na tveganje; pogum za tveganje, ki priča o svežini duha; ni se spuščal v tveganje; brez prehudega tveganja lahko sklenem svoja razmišljanja s tole mislijo; avantura tveganja; tveganje v osebnem in poklicnem življenju; kljub vsemu tveganju se je odločil za poklic samostojnega arhitekta; s tveganji se je treba spopasti; vratolomno tveganje, ki se mu pameten pilot raje izogne; moralno tveganje; ustvarjanje v prepadnih višinah tveganja (B. Štih, Paradigme, 1973, str. 123)

2. misli o tveganju (prepričanja):

razviti teorijo o tveganju kot o glavnem elementu napredka v zgodovini in življenju sploh; vrednote se ne dosega avtomatično iz drugih vrednot, pač pa s tveganjem in s pogumnim riskiranjem ustvarja človek vrednote (Kocbek: Strah in pogum, str.65); možnost nastanka konfliktnega tveganja; življenje je eno samo veliko tveganje; oblike tveganja so neskončne, toda mene ne privlačijo banalna tveganja, naprimer ruska ruleta. To bi bil brezploden strah... medtem pa me je tisto, česar ni mogoče določiti, predvideti, omejiti, vedno pritegovalo; psihološko tveganje se kaže v nezadovoljstvu s kupljenim blagom

3. tehnologija:

trenutek največjega tveganja je bil takrat, ko je Borman pognal za 4 minute glavni motor servisnega modula, ki še sploh ni bil preizkušen v vesolju (ŽiT, 1969, št.1, str. 6); postopki so zapleteni in dragi, kar pomeni tudi neizbežno precejšnje tveganje in vedno znova se pojavljajo dvomljivci, ki pravijo, da bi bilo vendar vredno poskusiti še s pridobivanjem tekočih in plinastih goriv iz drugih izvirov (M. Tavčar, ŽiT, 1977, št. 6, str. 440). Zelo pomembno je, da znanstvena tehnična inteligenca razgrne pred družbo in strokovno javnostjo najrazličnejše alternative in tveganja različnih tehničnih rešitev, ne pa, da vzvišeno zagotavlja, kako je v znanstvenem strokovnem pogledu vse odlično rešeno (A. Kirn, NR, 1977, št.19, str. 489/490)

4. medicina:

kolikšno je tveganje, da operacija ne uspe; dejavniki tveganja (povišan krvni pritisk...)

5. ekonomija:

sklad tveganja (za posredovanje v primeru izgub in drugih težav pri npr. prodaji vina); indeks tveganja (dobimo ga, če delimo najboljši pridelek/najslabši pridelek); *profesionalno tveganje* (železnica odgovarja za škodo, oškodovancu ni treba dokazovati njene krivde); na področju prodaje obstaja

določeno tveganje oz. prodajni riziko, ki predstavlja nevarnost, da z realizirano ceno na trgu podjetje ne krije niti stroškov prodaje poslovno tveganje)

6. pravo:
tveganje storilca kaznivega dejanja, da utegne biti zasačen

7. šah:
tveganje se ni obneslo, posrečilo, izplačalo

Iz zgoraj navedenih primerov uporabe termina tveganje se sicer da sklepati o njegovi večplastnosti in pomenskih odtenkih, ni pa mogoče natančno opredeliti, kaj naj bi termin tveganje označeval. Zgoščeno opredelitev pomenskega polja termina tveganje sem zato poiskal v Slovarju slovenskega knjižnega jezika (1994, V. del), kjer sem našel naslednje izpeljav in njihov pomen:

tvegati: 1. za dosego cilja iti v nevarnost
a.) da se doživi kaj nezaželenega, slabega (nikoli ne tvega, igra zelo previdno, drzni, pogumni tvegajo, tvegati napad, ni tvegat priti, zdravniki operacije niso tvegali; tvegati pljučnico, poraz, posmeh)
b.) da se izgubi kaj (tvegati premoženje, tvegati življenje za prijatelja)
2. biti v nevarnosti zmote, očitkov (tvegati napoved, trditev)

tvegaje: preskakoval je ovire, tvegaje, da pade

tvegajoč: tvegajoč, da se zaduši

tvegan: (tvegana odločitev)

tvegav: tisti, ki rad tvega (tvegav človek)

tvegavec: tisti, kdor rad tvega

Pomensko polje termina tveganje je tu opredeljeno na eni strani kot ciljno usmerjena aktivnost, ki vodi v nevarnost, in sicer da doživimo kaj nezaželenega, slabega ali pa da se kaj izgubi, na drugi strani pa označuje stanje, ki mu grozi nevarnost zmote, očitkov itd. Da bi to opredelitev lahko poglobil in dopolnil, sem pregledal še druge pomembnejše starejše slovarje slovenskega jezika.

V Etymologisches Wörterbuch der Slawischen Sprachen (1886: 336) je mogoče razbrati, da beseda tveganje izhaja iz (nhd) entwegen v pomenu amovare (a-moveo: proč- premikati; odmakniti, oddaljiti, odstraniti) in da je imela v tistem času obliko utvegati se, tvegati se, in sicer v pomenu sich entschlagen (znebiti se, odreči se česa), entbehren (biti brez česa, pogrešati).

V Pleteršnikovem Slovensko nemškem slovarju (1895, II. del: 704) beseda izgubi pripono "u", pa tudi pomen se nekoliko spremeni.

V *Deutsch-Slovenisches Wörterbuch* (1860: 1839) smo pod wagen našli naslednje pomene:

wagen – vagati, poskusiti

alles wagen – vsega se tvegati (vsega se odreči)

eine Bitte wagen – prošnjo poskusiti, drzniti prositi koga

wer nicht wagen, gewinnt nichts – kdor ne vaga (tvega, poskusi), je brez blaga

weiter wagen ich es nicht – dalje si ne upa, dalje ne drzne

etwas auf gut Glück wagen – kaj na dobro srečo upati, drzniti, skusiti

sich an Jemand wagen – lotiti se koga

das Leben wagen – življenja se tvegati

der Gefahr ausfaßen – v nevarnost postaviti, nevarnost nastaviti, izročiti

- tvegati se: 1. wagen, aufs Spiel setzen (tvegati se česa tudi v Murnik, Cigale, Janežič; tvegati se življenja v Cigale; vsega se tvegati v Cigale)
2. entsagen (tvegati se česa v Gutsman, Cigale, Janežič) (danes prevajamo entsagen z odreči se, odpovedati se)

Novo spremembo besede najdemo v Glonarjevem *Slovarju slovenskega jezika* (1963). V II. delu na strani 404 je zapisano:

tvegati: riskirati, staviti, tvegati žrtev; tvegati vse

V Glonarjevem slovarju – torej šele leta 1963 – se prvič pojavi sopomenka riskirati za tvegati. Sicer pa je beseda riskirati že na prelomu stoletja našla mesto tudi v slovenskem jeziku. Poleg tega pa lahko v sinonimni kartoteki za Slovar slovenskega knjižnega jezika najdemo še naslednje sopomenke za pomensko polje termina tveganje:

riskirati

zastavljati (ekspr.)

zastaviti (ekspr.)

zalagati (knjiž.: zalagali (zastavljali, zastavili) so svoja življenja)

tveganje: nevarnost

spustiti se v nevarnost

riziko

tveganost = tvegavost

tvegan: tvegav
riskanten
rizičen = nevaren
nevaren / umazan posel
vprašljiv (pot skozi sotesko je včasih negotova, vprašljiva,
tvegana)

Celotno pomensko polje termina tveganje je torej mogoče sintetizirano opredeliti, da gre za besedo, ki je nastala iz nemške besede *entwegen* v pomenu *sich entschlagen* (znebiti se, odreči se česa), *entbehren* (biti brez česa, pogrešati), in da se je ohranil tak osnovni pomen do danes. Sinonimno je dopuščena tudi raba besede *riskirati* od leta 1963, dejansko pa je v uporabi že od preloma stoletja. Opredelitev tveganja kot nevarnosti pa prinaša šele *Slovar slovenskega knjižnega jezika* iz leta 1994.

Iz tega gradiva lahko razberemo, da se je eden od pomenov termina tveganje, t. j. "postaviti vse na kocko" oziroma hazardirati, že izgubil.

Riziko

Termin riziko je prišel v rabo na prelomu stoletja. V gradivu za *Slovar slovenskega knjižnega jezika* obstaja prvi zapis besede riziko iz leta 1903 v kontekstu : "Moja preselitev v Ljubljano je bila pravi riziko, ker bi se moral živeti le od zdravniške prakse" (J. Vošnjak, Slovan, 1903/04, str. 299). Leto kasneje najdemo v isti reviji tudi tale stavek : "Ako se vam ne ljubi, potegovati se za svoje pravice, dovolili boste vsaj nam v vašem imenu na naš riziko" (I. Lah, Slovan, 1905, str. 361). Milan Pugelj je leta 1911 zapisal: "Če me kdo zaželi, pa me ima takoj pri sebi. Riziko ni vreden vpoštovanja" (Mali ljudje, str. 117). Na strani 175 v *Ženskem svetu* pa leta 1923 zapišejo: "riziko je riziko, hvaležnost je pa hvaležnost".

Pomensko polje besede se je tudi v slovenščini širilo in beseda riziko se je uveljavljala na različnih področjih življenja. Uporablja se v **zavarovalništvu** (...prof. dr. St. Cigoj v primerjalnopравни študiji "Odgovornost za atomsko škodo in zavarovanje atomskega rizika navaja, da je vprašanje odgovornosti in zavarovanja že delno urejeno s posebnimi zakoni, kot so ameriški zakon o atomski energiji, angleški zakon o nuklearnih napravah iz leta 1959... V svoji študiji se dotika tega vprašanja tudi z vidika mednarodnega zasebnega prava in pa vprašanja odgovornosti za nuklearno škodo v meddržavnem pravu. V poglavju o zavarovanju atomskega rizika avtor govori o splošnem zavarovanju. Zavarovanju, ki se v zakonodaji imenuje finančno varstvo, se pridružuje ponekod še odgovornost države, ki v ta

namen ustanovi poseben odškodninski sklad” (A. F., *Naši razgledi*, 1965, str. 181), **v zavarovalništvu** (različne stopnje rizika oz. škode, prenesti riziko za nastalo škodo na zavarovalnice, vsi riziki (vse nevarnosti) niso zavarovani, množični rizični primeri, socializacija rizikov (npr. institut obveznega zavarovanja je mehanizem s.r.), profesionalni riziko, fiziološki riziko, zavarovati ladjo pred različnimi nevarnostmi in riziki, – riziko kot nevarnost, ki ji je predmet ali oseba izpostavljena, se v zavarovalništvu malo uporablja. Nadomeščajo ga s pojmom nevarnost ali zavarovane nevarnosti. – itd.), **v trgovini** (cene so se zaradi rizika podeseterile, blago potuje na riziko kupca, riziko za razvrednotenje blaga zaradi poškodb, riziko prevoza blaga (npr. steklenic vina) itd.), **v ekonomiji** (riziko zamude pri dobavi surovin, zmanjšati riziko proizvodnje, minimiranje rizikov, transportni riziko, oceniti riziko in šanse svojega podjetja, poslovni riziko, oblikovanje cen po načelu ponudbe in povpraševanja je prevelik riziko za proizvajalce; skladi rizika; graditi stanovanja na riziko; konjunktorni riziko (riziko valovanja cen), komercialni riziko (nevarnost neuspeha v gospodarskem življenju) itd.), **v šolstvu** (vzgojno delo se izogiba vsakemu riziku itd.), **v bančništvu** (kreditni riziko, deliti riziko s partnerji, kritje rizika s poroštvo, valutni riziko, tečajni riziko, veliki krediti so riziko za banko itd.), **tehnologiji** (“kajti, če nam je tehnologija iz reaktorjev potrebna, potem tako moramo računati z neko količino ionizirajočega sevanja, ki ga pod vsemi kautelami sprejmemo kot vnaprej premišljen riziko” (*Naši razgledi*, 1960, str. 306) ali “TV mora nositi riziko v iskanju umetniških vrednot” (*Delo*, 1965, št.117, str. 12), nuklearni riziko itd.), **v znanosti** (napovedovanje potresov z določitvijo potresnega rizika s statističnimi metodami itd.), **v gledališču** (“uprizoritev drame ne bi bil v nikakršnem slučaju riziko, marveč v vsakem oziru gotov uspeh” itd.), **v športu in šahu** (“javnost vidi v plezalcih velik riziko in veliko nevarnost” (*Planinski vestnik*, 1955, str. 254), “brez rizika žrtvuje figuro” itd.), **v medicini** (“strašen riziko, ki so ga bolniki prevzeli”, “rizik ob hormonski kontracepciji naraste”, ves rizik nosi zdravstvena služba itd.), **v politiki** (riziko in odgovornost za sprejete odločitve, prevalitev rizika in odgovornosti, “z rizikom lastne pogube, je vladarju izkazala vdanost” itd.), **za ravnanje posameznikov** (“riziko svobodnega življenja”, “verjetnost eksistenčnega rizika”, “plačevati svoj drzni pesniški riziko: zaznamovan je bil in izobčen vse do svoje smrti”, “storil je to na svoj riziko (na svojo odgovornost)” – fraza, ki jo zasledimo tudi v drugih jezikih (Učinio je to na vlastitu odgovornost. Er hat es auf einige Verantwortung (Gefähr, Faust) getan. Il a fait cela sous sa propre responsabilite, a ses risques et perils. He has done it at his own risk.), “riziko, ki ga mora vsak tvegati. Nekaj poguma pa je le treba imeti”, “midva prevzemava riziko in najin bo tudi dobiček”,

“kakšen riziko je to zanj in kakšno pogumno dejanje je, kar je storil”, “ob novem izdelku nekateri čutijo visoko stopnjo rizika”, vzeti nase ves riziko (tveganje), riziko manipulacije, zamolčati riziko in napihniti obljubo itd.) in v **literaturi** (“Riziko zasluži svoje ime, kadar so zanke v tihem spletene.” Ferdo Kozak, Punčka, 1961, str. 47).

V sinonimni kartoteki je prva navedba pridevnika rizičen iz leta 1963 v naslednjem kontekstu: “zavarovanje ima rizičen, ne pa štedni značaj”. Danes se uporablja pridevnik v različnih kontekstih: **tehnologija** (novi tehnični predpisi za deponiranje predvidevajo, da deponija neprocesiranih oziroma nevtraliziranih rizičnih odpadkov ni več mogoča, čeprav bi bile na geološki varni lokaciji; 4. rizični razred je območje znatno nad toksičnimi pogoji;), **bančništvo** (financiranje po načelih rizičnega kapitala, rizična kapitalska naložba; rizični denar), **zavarovalništvo** (rizična skupnost = zavarovalnice = zavarovalna skupnost; množični rizični primeri; neto ali rizična premija (del premije, ki je namenjena za kritje škode); *rizičen sklad ali sklad rizika* – sredstva, zbrana iz zavarovalnih premij za pokrivanje škode zavarovancem; sklad, ki v gospodarskih organizacijah omogoča pokrivanje izgub, nastalih ob skupnem riziku. V literaturi se oba pojma enakovredno uporabljata. Bistvo sklada je, da so sredstva namenjena za poravnavo eventualne škode. Oblikuje ga lahko ena ali več organizacij skupaj. Polemika glede pojmov je bila v začetku osemdesetih let.), **medicina** (rizični faktor (povišan krvni pritisk, debelost), ki so pomembni za nastanek bolezni); rizične skupine; visoka rizična nosečnost; prekancerogen – predpona “pre” vnaprej izreka sodbo, da bo patološki proces prešel v karcinom. To pa ni mogoče vselej potrditi. Dejstvo je namreč, da pogosteje pride do rakaste rašče iz navidez klinično zdravega epiteta kot iz t. i. prekanceroze. Zato smo za te spremembe predlagali termin rizični epitet, ki ničesar vnaprej ne določa, vendar pove, da moramo biti pri obravnavanju bolnikov s takimi spremembami v grlu previdni.), **ekonomija** (v kmetijstvu je čista specilizacija precej rizična; rizično blago).

Če povzamemo opredelitev rizika po *Leksikonu* Cankarjeve založbe, pomeni:

riziko: tveganje, nevarnost (npr. z vsakim gospodarskim poslovanjem povezana nevarnost izgube)

jurist: možnost škode, tveganost, nevarnost izgube

- a. premoženjski r. (nevarnost zmanjšanja ali izgube premoženja); poslovni, transportni r.; občinski skladi rizika, sklad rizika trgovskih podjetij za zavarovanje pred rizikom v trgovini s kmetijskimi pridelki; pokritje rizika...
- b. v pogodbenem zavarovanju: skupnost objektivnih in subjektivnih nevarnostnih momentov za verjetni nastop

zavarovalnega primera: atomski, avionski, kmetijski,
zavarovalni ... nastop zavarovalnega primera.
c. v socialnem zavarovanju: (socialni r., zavarovalni r.)

V *Slovarju slovenskega knjižnega jezika* (1994) je pomensko
polje besede riziko zgoščeno opredeljeno kot

- riziko: 1. tveganje, nevarnost:
sprejeti riziko (spodbujal jih je k drznemu dejanju in
zamolčal riziko)
sodelovali so na svoj riziko (odgovornost)
vzeti nase ves riziko (vzeti nase vse posledice dejanj)
2. (ekon.) možnost, da pride do škode, izgube v
poslovanju (veliki krediti so riziko za banko; zmanjšati
riziko v proizvodnji; sklad rizika)
3. (jur.) možnost, da se zavarovana oseba ponesreči,
zavarovani predmet poškoduje, uniči (zavarovati blago
proti vsem rizikom)

riskirati: – tvegati (pri kupčijah nikoli ne riskira; riskirati pobeg iz
taborišča)
– dati (za odpravo so riskirali veliko denarja)
– se je izpostavil smrtni nevarnosti (pri reševanju je
riskiral življenje)
– kdor tvega, ima koristi, dobiček (kdor riskira, profitira)

V Verbinčevem *Slovarju tujk* (1982) na strani 623 najdemo
naslednjo opredelitev termina riziko, ki nas napotuje tudi na
besedni izvor:

- riziko: tveganje, nevarnost (v gospodarskih ipd. poslih, kjer
obstaja možnost škode ali izgube), izpostavljanje nevarnosti,
postavljanje na kocko
- risico (ital.) iz risco (špan.): morska čer, prvotno nevarnost, ki je
pretila ladjam

Nadaljnje etimološko preiskovanje pa nas vodi v staro grščino,
kjer najdemo besedico “rhidzikon”¹ v pomenu:

- Würzel eines Berges (korenina gore),
- Felsen (skala, pečina),
- Klippen (čer, greben; zapreka)
oziroma “rhidza” v pomenu
- Würzel (koren, korenina, korenika)²

Ris(i)cos (srednjelatinsko) v pomenu Gefahr (nevarnost) izhaja
“od plitvine izhajajoča nevarnost brodoloma”. Beseda riziko je

¹ *Deutsches
Fremdwörterbuch, III. del,
Berlin, New York, 1977,
str. 452.*

² V *Grško-slovenskem
slovarju, Ljubljana, 1915,
str. 682 so naslednji
pomeni za
– rhidza: 1. korenina; 2.a)
mladika, poganjek; b)
potomci; c) izvir, rod,
koleno, vzrok
– rhidzikon: tega izraza v
slovarju ni.*

³ *Za pomoč pri zbiranju gradiva za pričujoči prispevek se zahvaljujem raziskovalcem Inštituta slovenskega jezika Frana Ramovša, še posebno pa g. Janezu Kebriu, ki se je večkrat odtrgal od svojega raziskovalnega dela in me z nasveti in znanjem usmerjal po obsežnem gradivu.*

tudi v slovenščini ohranila ta prvotni pomen “nevarnosti, ki grozi” vse do danes.

Sklep:

Našega jezikovnega preiskovanja ne želim zaključiti z argumentom, da besede riziko in njenih izvedenk, za katere je že znano pomensko polje, ki obsega zelo široka področja življenja, ne slovenimo, kot to predlaga Sinonimna kartoteka Inštituta slovenskega jezika Frana Ramovša (ZRC SAZU), in sicer: riziko – tveganje; nevarnost; rizičen – tvegan, nevaren; riskanten – tvegan, in da je treba nemško besedo “Riziko” ali angleško “risk” sloveniti z besedo “riziko” preprosto zato, ker to dopušča Slovar slovenskega knjižnega jezika. S tem argumentom sicer lahko opravimo s slovenskim jezikovnim puritanstvom še posebno, če poudarimo, da je tudi termin tveganja tujejezičnega (nemškega) izvora.

Uveljavljanje termina riziko kot sinonima v različnih evropskih jezikih, kot ugotavlja Luhmann, govori o tem, da so z novo besedo poskušali označiti kompleksen problem, ki ga z drugimi besedami ni bilo mogoče dovolj natančno izraziti. In ta argument se mi zdi teoretsko dovolj tehten in teoretsko produktiven za vztrajanje na tem, da je treba “Risiko” oziroma “risk” sloveniti z besedo riziko, saj ponuja večje možnosti za opis lastnosti sodobne družbe, ki jih Beck in drugi družboslovci raziskujejo in opisujejo, kot pa termin tveganje. O tem priča tudi Luhmannova analiza pojma rizika, ki je objavljena v tej številki Časopis za kritiko znanosti³.

Dr. Andrej A. Lukšič, zaposlen kot direktor Inštituta za ekologijo, je strokovni javnosti poznan kot raziskovalec družbenih vidikov ekologije, okoljevarstva, energetike in okolje- in naravovarstvenega mrežja nevladnih organizacij v Sloveniji.

LITERATURA:

Slovar slovenskega knjižnega jezika (1994), DZS, Ljubljana, V. del,
Etymologisches Wörterbuch der Slawischen Sprachen (1886), Dunaj
Deutsch-Slovenisches Wörterbuch (1860), Ljubljana
Slovensko-nemški slovar (1895), II. del, Ljubljana
Slovar slovenskega jezika (1963), II. del, Ljubljana
Sinonimna kartoteka za SSKJ, Inštitut Frana Ramovša, ZRC SAZU
Gradivo za SSKJ, Inštitut Frana Ramovša, ZRC SAZU

Angleški prevod Beckove knjige je ohranil prvotni termin, kljub temu da je imel prevajalec na razpolago še druge sinonimne možnosti. Pomensko polje besede “risk” Webster’s New International Dictionary opredeli takole:

- to risk:** 1. to expose to risk, hazard or peril; venture; hazard; as, to risk one’s person or reputation. – transitive.
2. to insure the risk or danger of; to venture upon (something involving risk); as, to risk battle. – transitive.
3. to make a crackling or grating sound (Scot.) – intransit.

- risk:** 1. hazard; danger; peril (ogrožati, spraviti v nevarnost); exposure to loss, injury, disadvantage, or destruction; as, mountain climbing involves great risks; risk of assassination.
2. In forest-protection usage, any agency that may cause a fire...
3. Insurance: a) the chance of loss or the perils to the subject matter of insurance covered by the contract; also, the degree of probability of such loss.
b) short for amount at risk, that is, the amount which the company may lose
c) loosely, a person or thing considered with reference to the risk involved in placing insurance upon him or it.
d) the character of hazard involved in insurance, – usually with a qualifying word; as, war risk, fire risk, catastrophe risk.

riskish (adj.): tending to be risky; somewhat risky

- risky** (adj.): 1. attended with risk or danger; hazardous;
2. incurring risks; venturesome
3. Risqué

riskfull = riskfulness = risky (adj.)

Pomensko polje besede riziko v nemškem jeziku nam najbolj zgoščeno ponuja Deutsches Fremdwörterbuch, III. del, Berlin, New York (1977) na strani 452.

Risiko – pojavi se sredi 16. stoletja (1558 v Meder Handel-Buch) kot strokovni izraz trgovskega jezika. Beseda izhaja iz stare italijanščine *risico, risco* (danes *rischio*) v pomenu *Gefähr* (nevarnost), *Wagnis* (tveganje). Kasneje se *Risiko* kot *Wagnis* (tveganje), *Gefähr* (nevarnost) omeji na področje trgovanja. *Wagnis* (tveganje) je razumljeno kot “iz posla izhajajoča nevarnost izgube”, torej v smislu “poslovno tveganje”.

Risiko kot sodoben ekonomski izraz ima v kontekstu tržnega gospodarstva naslednje povezave: *Unternehmerrisiko, Geschäftsrisiko, Betriebsrisiko, Risikoausgleichen...*

V 20. stoletju si *Risiko* utre pot tudi na druga področja:

- *Lebensrisiko, Sicherheitsrisiko, Unfallrisiko, Risikofaktor*
 - *ein Risiko übernehmen* (podvzeti), *auf sich nehmen* (nase vzeti), *tragen* (naprtiti)
- in v pomenu

- *ein Risiko eingehen*: “*wagen*” (tvegati),
“*Gefähr laufen*” (obstaja nevarnost),
“*aufs Spiel setzen*” (na igro dati, tvegati),
“*riskieren*” (riskirati).

riskieren – glagol se v nemškem jeziku pojavi v poznem 17. stoletju v pomenu “*auf sich Gefähr nehmen*” (nase prevzeti nevarnost), “*aufs Spiel setzen*”, “*etwas (Riskantes) wagen*” (nekaj tvegati).

riskant – pridevnik se pojavi prvič v 19. stoletju v pomenu *gewagt* (drzen), *gefährlich* (nevaren); *waghalsig* (predrzen, vratolomen), *mit Risiko verbunden* (povezano z rizikom)